

OHJE TYÖAIKAPANKKIJÄRJESTELMÄN KÄYTTÖÖNOTOSTA YKSITYISELLÄ LABORATORIOALALLA

Yksityisen laboratorioalan työehtosopimuksen sopijaliitot Palvelualojen työnantajat PALTA ry, Ammattiliitto Pro ry ja Ylemmät Toimihenkilöt YTN ry ovat laatineet tämän ohjeen jäsenyrityksille edistämään työaikapankin käyttöönottoa.

Tämä ohje on suositus. Toimihenkilö päättää itse, käyttääkö hän yrityksessä mahdollisesti sovittua työaikapankkia.

1. Määritelmiä

Työaikapankilla tarkoitetaan yritys- tai työpaikkatasolla kirjallisesti sovittuja toimihenkilöiden työaika-järjestelyjä, joilla työaika, ansaittuja vapaita tai vapaa-ajaksi muutettuja rahamääräisiä etuuksia voidaan sopimalla säästää sekä yhdistää toisiinsa ja nostaa palkallista vapaa-aikaa tai rahakorvausta.

Työaikapankkitilillä tarkoitetaan työaikapankin toimihenkilökohtaista tiliä tai muuta luetteloa, jolle säästettävä aika- tai palkkaerä kirjataan ja jonka saldosta pidettävä vapaa-aika tai rahakorvaus vähennetään.

Säästöllä tarkoitetaan aika- tai palkkaerän säästämistä työaikapankkiin.

Saldolla tarkoitetaan työaikapankkitilillä olevaa tuntimäärää. Saldo on massavelkaa, joka pidetään vapaa-aikana tai korvataan rahana työaikapankkia koskevien sääntöjen mukaan.

Pankkivapaalla tarkoitetaan työaikapankista pidettävää palkallista vapaa-aikaa.

Nostolla tarkoitetaan vapaa-ajan käyttämistä työaikapankista tai rahakorvauksen nostoa.

Rahakorvauksella tarkoitetaan työaikapankista nostettua palkkaa, jota vastaavaa vapaa-aikaa ei ole pidetty.

Osatekijällä tarkoitetaan jäljempänä tässä ohjeessa mainittuja säästettäviä työaikoja, vapaa-aikoja sekä vapaa-ajaksi muunnettuja rahamääräisiä etuuksia.

2. Järjestelmän käyttöönotto

Työaikapankkijärjestelmä voidaan ottaa käyttöön paikallisella sopimuksella kirjallisesti (tes 28 §) yritys- tai työpaikkakohtaisesti. Jos yrityksessä tai työpaikalla ei ole luottamusmiestä, voidaan sopimus solmia toimihenkilöiden ja ylempien toimihenkilöiden tähän erikseen valtuuttamien henkilöiden ja työnantajan välillä.

Lakien ja yksityisen laboratorioalan työehtosopimuksen puitteissa työaikapankista voidaan sopia paikallisesti myös tästä ohjeesta poiketen. Sopimuksesta annetaan tieto tämän ohjeen sopijaliitoille (PALTA – PRO – YTN).

Säännöllisen työajan järjestäminen on pidettävä erillään työaikapankkijärjestelmästä.

Työaikapankki ei myöskään muuta eikä korvaa voimassa olevia mahdollisia muita käytössä olevia työaikapankkijärjestelmiä (esim. liukuva työaika, työajan tasoittumisjärjestelmä).

Vuosilomalain tarkoittamaa säästövapaata koskevien pakottavien säännöksiä johdosta ei suositella säästövapaan liittämistä osaksi työaikapankkia.

Työaikapankkijärjestelmä on tarkoitettu käytettäväksi näiden lisäksi ja rinnalla pyrittäessä sovittamaan yhteen työ- ja vapaa-aikaa pitkäjänteisesti.

3. Järjestelmään liittyminen ja siitä irtautuminen

Työaikapankkijärjestelyjen, palkkahallinnon sekä palkka- ja työaikapankkijärjestelmän kannalta on välttämätöntä tietää, ketkä kulloinkin ovat järjestelmän piirissä.

Yksittäisen toimihenkilön mahdollisen kuulumisen työaikapankkijärjestelmän piiriin tulee olla todennettavissa palkka- tai työaikapankkijärjestelmässä kirjallisesti, sähköisesti tai muulla todennettavissa olevalla tavalla.

Tällä ei kuitenkaan tarkoiteta sitä, että kunkin toimihenkilön tulisi tehdä erillinen sopimus järjestelmään liittymisestä. Edellytys täyttyy, kun palkka- tai työaikapankkijärjestelmän käyttöön käy ilmi toimihenkilön ensimmäinen (ja viimeinen) tilitapahtuma ja sen ajankohta.

Sopimusta työaikapankista tehtäessä on sovittava, miten yksittäinen toimihenkilö voi irtautua sopimuksesta omalta osaltaan ja miten työaikapankin saldo korvataan rahakorvauksella ja/tai pankkivapaalla.

Yrityskohtaisesti on myös sovittava menettelytavoista, joita noudattaen järjestelmän soveltaminen yksilötasolla lakkaa toimihenkilön työsuhteen jatkuessa. Mikäli se katsotaan tarpeelliseksi, voidaan yritystasolla sopia ilmoitusajasta (esim. 2 kk), jonka puitteissa henkilö voi irtautua järjestelmän soveltamispiiristä. Tällöin on myös sovittava siitä, että saldo nollataan työaikapankkijärjestelyin 4 kk kuluessa, tai mikäli tämä ei ole mahdollista, saldo korvataan vastaavana rahasuorituksena.

4. Työaikapankin osatekijät

Työaikapankkijärjestelmässä on sovittava yksilöidysti käytössä olevista osatekijöistä. Työaikapankkiin voidaan sopia siirrettäviksi esimerkiksi seuraavia eriä joko osittain tai kokonaisuudessaan:

Työaikaa:

- tehdystä lisä- tai ylityöstä maksettavan korvauksen peruspalkka ja korotusosa
- sunnuntaityökorvaus ja sunnuntain peruspalkka
- arkipyhänä tehty työ

Vapaa-aikaa:

- työajan lyhennysvapaat

Rahaa:

- vapaana annettavaksi sovittu lomarahaa
- vapaa-aikana matkustamisen korvaus
- tulos-, bonus- tai voittopalkkio
- vuorotyölisät
- muut mahdolliset palkkaerät (esim. varallaolokorvaus, hälytysraha)

Työaikapankkiin voi säästää vain jo ansaittuja palkanosia.

5. Työaikapankin enimmäisrajat

Henkilökohtaiselle saldolle on sovittava tuntimäärien enimmäisraja, jota ei saa ylittää. Suositus enimmäisrajaksi on kuuden kuukauden tuntimäärän suuruinen säästö (palkkaturvalain mukainen palkkaturvan enimmäismäärä on 6 kk). Enimmäisrajoista sovittaessa on otettava huomioon, että työaikapankkijärjestelmän tavoitteena on mahdollistaa tarvittaessa pitkäaikaisenkin vapaan pitäminen.

6. Aikaperusteinen kokonaisuus ja siirrettävät erät

Riippumatta käytettävistä osatekijöistä työaikapankki on syytä muodostaa aikaperusteiseksi (tuntimäärä) kokonaisuudeksi. Säästettävät osatekijät merkitään palkka- ja työaikalaskentoihin ja muutetaan tarvittaessa ajaksi sekä siirretään työaikapankkiin.

Vastaavasti pienennettäessä toimihenkilökohtaista saldoa vähennetään käytettävää aikaa tunteina vastaava määrä toimihenkilön henkilökohtaisesta saldosta.

Saldon ilmoittaminen toimihenkilölle voidaan sopia tehtäväksi esimerkiksi palkkalaskelmassa tai sen liitteessä kuukausittain tai silloin, kun saldo muuttuu (säästö tai nosto).

Vapaa säilyy vanhentumattomana työaikapankissa toimihenkilön koko työsuhteen ajan. Työsuhteen päättyessä työaikapankkisaatavat vanhenevat kahden vuoden kuluessa työsuhteen päättymisspäivästä kuten palkkasaatavat.

7. Vapaiden ajalta maksettavien ansioiden määräytyminen ja maksaminen

Työaikapankkiin perustuvia vapaita pidettäessä määräytyy vapaan ajalta suoritettava palkka vapaan pitämisaikana voimassa olevan palkan mukaisesti, ellei painavasta syystä toisin sovita (esim. tulospalkkion osalta).

Osapuolet voivat harkita onko tarpeen sopia periaatteista, joiden mukaan pääsääntöisesti pankkivapana annettavat säästöt voidaan nollata tai suorittaa rahakorvauksena silloin, kun esimerkiksi toimihenkilön työtehtävät tai palkkaperusteet muuttuvat olennaisesti.

Pankkivapaan aikana palkka maksetaan tavanomaisena palkanmaksupäivänä.

Pankkivapaa ei ole työaikalain tarkoittamaa työaikaa eli se ei kerrytä esimerkiksi tuntimäärää, joka laskettaisiin mukaan lisä- tai ylityökorvauksen määräytymisperusteisiin.

Pankkivapaan pitämisen vaikutus mahdollisiin luontoisetuihin on todettava ja tarvittaessa sovittava.

8. Pankkivapaan pitäminen

Pankkivapaan ajankohdasta sovitaan työnantajan ja toimihenkilön kesken. Mikäli ajankohdasta

ei päästä sopimukseen, toimihenkilön on ilmoitettava työnantajalle pankkivapaan pitämisestä viimeistään 4 kuukautta ennen vapaan alkamista.

Sovitun tai ilmoitetun pankkivapaan perumisesta tai aloituksen siirtämisestä sekä pankkivapaan ennen aikaisesta keskeyttämisestä sovitaan työnantajan ja toimihenkilön kesken.

Pankkivapaan pitämisestä on ilmoitettava sähköpostilla, kirjallisesti tai yrityksen tietojärjestelmällä.

9. Päällekkäiset poissaolosyyt

Lähtökohtaisesti pankkivapaa katsotaan pidetyksi ennalta sovittuna tai ilmoitettuna ajankohtana. Tilanteen arviointiin voidaan soveltaa myös aikaprioriteettiperiaatetta (ensin alkanut poissaolosyy ratkaisee).

Sopimuksessa tulee sopia pelisäännöt sen varalta, jos toimihenkilö tulee työkyvyttömäksi ennen sovittun tai ilmoitetun pankkivapaan alkamista tai sen aikana. Ratkaistavaksi tulee, siirretäänkö sovittu tai jo aloitetun pankkivapaan jäljellä oleva osa myöhempään ajankohtaan vuosilomalain 25 §:n säännöksiä vastavasti tai muulla sovittulla tavalla, kuten ns. aikaprioriteettiperiaatteella.

Työaikapankkivapaata ei tule sopia päällekkäin muun ennalta tiedossa olevan palkallisen vapaan kanssa (esimerkiksi vuosiloma, äitiys- ja isyysvapaa ja työajan lyhennysvapaa).

Osapuolet suosittavat, että pankkivapaapäivät siirtyvät, jos toimihenkilö varhentaa äitiys- ja isyysvapaan ajankohtaa.

10. Pankkivapaiden yhteensovitus muiden poissaoloperusteiden kanssa

Tarvittaessa tulee selvittää pankkivapaiden vaikutus työsuhteen perusteella kertyviin etuuksiin lait ja työehtosopimuksen määräykset huomioon ottaen. Pankkivapaan säästäminen ja käyttö eivät vaikuta toimihenkilön vuosiloman ansaintaan.

11. Pankkivapaan pitäminen tai korvaaminen työsuhteen päättyessä

Jos työnantaja päättää toimihenkilön työsuhteen, voi toimihenkilö niin halutessaan ilmoittaa säästön käyttämisestä irtisanomisaikanaan. Muutoin saldo korvataan rahana viimeistään lopputilin maksamisen yhteydessä. Jos toimihenkilö itse päättää työsuhteensa, maksetaan kertynyt saldo rahana viimeistään lopputilin maksamisen yhteydessä, ellei toisin sovita.

12. Työaikapankkijärjestelmän muuttaminen tai lakkauttaminen

Työaikapankkijärjestelmän sisältöä voidaan muuttaa sopimalla. Järjestelmän lakkauttamiselta ei edellytetä erityisiä perusteita.

Työaikapankkijärjestelmän lakkauttamisesta on ilmoitettava vähintään 2 kuukautta ennen tarkoitettua ajankohtaa. Mikäli työaikapankkiin kertynyttä saldoa ei voida nollata vapaana viimeistään 2 kuukauden kuluessa työaikapankin lakkaamisesta, nollataan saldo rahakorvauksena.

Helsingissä 10.4.2012

PALVELUALOJEN TYÖNANTAJAT PALTA ry

AMMATTILIITTO PRO ry

YLEMMÄT TOIMIHENKILÖT YTN ry